

XXI. évfolyam 3. szám

Közgyűjteményekben ingyenes

2018. július

Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

Bajza utcai titkok

Epreskert, Feszty Árpád és Jókai Mór

110 éve jött létre a terézvárosi Magyar Királyi Képzőművészeti Főiskola (ma Magyar Képzőművészeti Egyetem), a magyar művészetoktatás bázisát alkotó mintarajztanoda, a mesteriskolák és a korábban külön működő női festőiskola összevonásával.

A mesteriskolák egyes épületeinek kialakítására a kegyezés után a főváros egy nagy telket jelölt ki a Sugárúthoz (ma Andrassy út) közel, az Epreskert területét. Nevét a területén lévő, 1882 előtt gondozatlan eperfaligettről (a selyemhernyók *(Folytatása a 9. oldalon.)*

Az Epreskert ősfás kertjében Stróbl Alajos műteremházának bejárata

Tájház Csepelen

Megnyílt a Királyerdei Tájház

A lakoszobában kisipari bútorok, helyben készült termékek (Fotó: Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény)

Május 1-jén megnyílt a Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény újabb muzeális bemutatóhelye, a Királyerdei Tájház. Csepel Királyerdő nevű városrésze uradalmi erdő volt évszázadokon át, majd a királyi család magyarországi vagyonkezelősége átengedte azt a Magyar-Hollandi Bank

Részvénytársaságnak értékesítésre. A parcellázásra az 1930-as évek közepén került sor, akkoriban épült fel a tájház eredetije is, az a Szentmiklósi úti vályogház és a mellette álló ól, melyek most újra állnak a Királyerdei Művelődési Ház kertjében.

(Folytatása a 6. oldalon.)

Ismerik-e városunkat unokáink?

A Kincses Belváros Egyesület vetélkedőjéről

A 21. század „tizenévese” bármilyen információhoz eljuthat néhány kattintással. Ez elvileg jó, de ki tudja ellenőrizni, befolyásolni, hogy mit találnak? Az iskolai tananyagból sajnos hiányzik szűkebb környezetük, kerületük, városuk megismertetése, a TV-ben a megszámlálhatatlan csatornán eszükbe sem jut ilyen témákat nézni.

Amikor a mai nyugdíjas generáció ebben a korban

volt, létezett egy „Beszélgetés” nevű tantárgy, aminek része volt az iskola háztömbjének utcahomlokzatokkal történő megrajzolása. A házról, utcáról, ahol laktunk szintén mesélni kellett. Később létezett iskolai helytörténeti vetélkedő, emléktáblák, szobrok keresésével, épületek felismerésével, híres kerületi emberek, történelmi helyek ismertetésével, ahol a csapatok csokoládét,

A vetélkedő második fordulójában épületeket kellett felismerni (Fotó: Kincses Belváros Egyesület)

könyvet nyerhettek. Rajongtunk a vetélkedőkért.

Talán ez vezette a Kincses Belváros Egyesületet,

hogy felélesztve ezt a hagyományt 2018-ban már

hetedik alkalommal meg- *(Folytatása a 7. oldalon.)*

Hullámfürdő záróra előtt

Webprojekt a Gellért fürdő vendégeiről

Volt egy hely, ahol mindig sütött a nap, ahol polgár, gróf, miniszter, színész, publicista, tudós, rabbi és primadonna hullámozó tömegben keveredett, csaknem mezítelenül...

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár és az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet május 22-én a Központi Könyvtár Dísztermében mutatta be a Hullámfürdő záróra előtt A Gellért fürdő vendégei az 1930-as években - Pusztai Sándor úszómester fényképei című webprojektet.

A két intézmény, könyvtárosok, egyetemisták és kutatók, valamint az egykori fotós örökösének együttműködéséből született internetes felület egy különleges fényképhagyaték első teljes körű publikálása a kapcsolódó

kortörténeti tartalmak kíséretében.

Az eseményt a két intézmény vezetője, Fodor Péter (FSZEK) és Kiszl Péter (ELTE KITI) nyitotta meg, a projekt háttéréről Fodor János (ELTE KITI), Joó András történész (VERITAS Történetkutató Intézet) és Sándor Tibor könyvtáros (FSZEK) beszélt.

Beköszöntött a strandszezon, és mi előrukkolhatunk gyűjteményünk egy érdekes részletével. Pusztai Sándor az 1930-as években a Gellért fürdő úszómestere volt. Ekkoriban több mint félezer pillanatképet készített a hullámfürdő közönségéről. Digitalizáltuk a képeket, majd felkértük az ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet adjunktusát, dr. Fodor Jánost, hogy a

Sándor Tibor, a Budapesti Gyűjtemény vezetője ismerteti a projekt lehetőségeit – az asztalnál Fodor Péter és Kiszl Péter

tanszék hallgatói szakértők bevonásával dolgozzák fel az anyagot, tegyék közzé a képeket egy internetes felületen a különféle kapcsolódó dokumentumok és adatok kíséretében.

A Gellért fürdő nemcsak a testi felüdülés, hanem a fővárosi társas élet helyszíne is volt. Látogatói döntően a magasabb társadalmi rétegek tagjai közül kerültek ki. Sokan közülük néhány év múlva örökre eltűntek a frontok és a légerek poklában, mások új hazát keresve elmenekültek az országból vagy vagyonuktól megfosztva, a deklaszálódás rögzös útjain keresték a továbbélés lehetőségeit egy gyökeresen megváltozott világban. A negatívok a második világháború előtti utolsó békebeli nyarak verőfényes pillanatait keltik új életre. A képeken még minderről mit sem sejtő,

többnyire derűs, napbarnított arcok. Köztük a kor számos jelentős közéleti nagyságának vonásaira ismerhetünk. Mások nevét úgy-ahogy megőrizték a fényképek tasakjaiban kibogarászható feliratok. Többségük azonban azonosításra vár.

A webfelület lehetőséget kínál arra, hogy a nézők maguk is részt vegyenek a felismerésükben, és amennyiben lehetséges, nevük, személyes történeteik nyilvánossá tehető része összeköthető legyen a fotókkal. A projekt résztvevői kéri a közönség közreműködését és abban bíznak, hogy a közzétett képek, szövegek és adatok idővel bővülni fognak.

Elérhetősegek: Hullámfürdő záróra előtt; Hullámfürdő a Facebookon; ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet.

Sándor Tibor

Kleberlsberg Kuno miniszter a harmincas években a Gellért fürdőben (Fotó: FSZEK)

Terézváros modern művelődési központjában (Eötvös10 Közösségi és Kulturális Szintér) havonta tartja Hatker hatkor címmel előadásait a városrész helytörténeti klubja. Májusban a Neonfényes Terézváros, júniusban A szocializmus építészeti hagyatéka Terézvárosban címmel Maczó Balázs, a klub vezetője tartott vetített képekkel illusztrált előadást – a hónap második kedd-

Hatkeres helytörténet

jén, este 6 órai kezdéssel. Június negyedik szombatján délelőtt 10 órai kezdéssel helytörténeti sétát is szerveztek Séta a Ligetben címmel.

Még június 30-ig látogatható volt a művelődési központ aulájában, valamint második emeletén Terézváros 240 éves jubileumára

2017-ben készült kiállítás anyaga is.

Nem feledkeznek meg a fiatalabb korosztályról sem – az Eötvös10 néptánc csoportja szerda délutánonként az óvodás és alsó tagozatos gyermekeket vezeti be a néptánc rejtelmeibe.

Az Eötvös10 aulájában a Terézváros 240 éves kiállítás anyaga

Budapest és a modern hulladékgazdálkodás

A köztisztaság története a második világháborúig

Az 1895-ben megalakított Köztisztasági Hivatal tevékenységében a legnagyobb változást a motorizáció megjelenése okozta, ami nem csak lehetőséget adott az utcatakarítás módszerének modernizálására, hanem, főként a lovak háttérbe szorulásával, az utcai szemét összetételére, illetőleg annak feltakarítási módjára is hatott.

A hulladékkezelés másik ága, a kommunális szemét összegyűjtése és ártalmatlanítása, szintén a századforduló előtt élte, a közegészségügyi biztonságot jelentősen megnövelő forradalmi korát. Az ekkor színre lépő ifj. Cséry Lajos vasutat építve a korábban városszerte szétszórta szeméttelpek helyett saját földjére szállította ki a hulladékot, ahol annak szisztematikus átválogatását követően csak a fennmaradt anyag került a szeméthegegyekre. Eközben megváltoztatta a szemét összegyűjtésnek technikáját is. A korábbi szedett-vedett kordélyok helyett, a kocsikat

Házi szemét gyűjtése Budapesten a 19. század végén

cserélhető tartályokkal látta el. Ezek vasútra helyezésével pedig, a hulladék megbolygatása nélkül távolította el azt a városból.

A századfordulót követő évtizedekben Budapest Európa egyik legjobban tisztán tartott városai közé számított. A köztisztaságügy közszegésítése, vagyis a feladat városi, házi kézbe vételének kérdése azonban hamar napirendre került. Budán mind

az utcatakarítás, mind pedig a szemétszállítás már 1902 óta házi kezelésben volt. A pesti oldalon pedig 1906-ban a Fuvartelep, majd 1913-ban a hozzá kapcsolódó vasúti rendszerrel együtt a Cséry telepet is megváltotta a város.

Ekkora már egyértelművé vált, hogy a hulladékkezelés szempontjából Budapest kinőtte az addigi kereteket, s mivel a hulladékégetés meg-

honosítását rendre megtorpedózták a különböző külső tényezők, így meg kellett elégedni csupán a szeméttelép kényeszerű kihelyezésével és megnagyobbításával.

A közbejött világháború, illetve a nyomában fellépő, tartós gazdasági visszaesés megakasztotta a korábbi fejlődés ütemét. Budapest utcáin is megjelentek ugyan a benzines seprőgépek, az útmosógépek, sőt még a teljes pormentes szemétyűjtést biztosító modern KUKÁ-s autók is, azok száma azonban messze nem érte el a szükséges mértéket. A szeméttelepen pedig igazán szembetűnővé vált a visszaesés. A lakásokból kikerülő hulladék ugyanis a húszas években olyan mértékben szegényedett el, hogy a szemét válogatása teljesen értelmét veszítette, és innentől kezdve a korábbi sokoldalú feldolgozást felváltotta egy végeláthatatlan növekedésbe kezdő szeméthegey.

Umbrai Laura

Piknik a Teve utcában

Budapest Főváros Levéltára

A tavalyi sikerre alapozva június 8-án és 9-én rendezte meg a Magyar Levéltárosok Egyesülete (MLE) és Budapest Főváros Levéltára (BFL) a második levéltári pikniket a levéltár Teve utcai épületében.

Kiemelt szerepet kaptak a kiállító levéltárak, szakmai bemutatkozásra nyílt lehetőségük nemcsak az udvaron felállított sátrakban, hanem a színpadon is. A levéltári szakma mellett a kultúra, a tánc és a zene kapott szerepet a programszervezésben.

A pénteki nap szakmai bemutatóval kezdődött: az Arcanum Adatbázis Kft. több gépen párhuzamosan zajló élő bemutatóval és előadással készült.

Közben berendezték kiállítóink – levéltárak, könyvtárak – a belső udvar parkolójában sátrikat. A megnyitót dr. Kenyeres István, a BFL főigazgatója, egyúttal az MLE elnöke, valamint Szalay-Bobrovniczky Alexandra, Budapest főpolgármester-helyettese nyitotta meg.

Szombaton folytatódott a digitalizálás az Arcanum jóvoltából, illetve a kiállítók is újra népszerűsítették kiadványaikat, intézményüket. Dél előtt indultak a gyerekprogramok: Csetverikov Iván interaktív hangszeres műsora, az állatsimogató, az arcfes-

Fotók: Dani Éva

tés, majd ehhez kapcsolódtak a levéltár-pedagógiai foglalkozások. Délután a levéltár épületével, kulisszatitkaival, a „Liget egykor” kiállítással ismerkedhettek az érdeklődők szakvezetéssel.

Sikert aratott kulturális programjaink is voltak mindkét napon, de ezeket itt nem részletezzük.

Garami Erika

A Wekerletelep mindenese

Győri Ottmár mérnökre emlékezve

Lassan tíz éve, hogy a kispesti Wekerletelepen egy tér Győri Ottmár nevét viseli. Ki is volt ez a Wekerletelep életének első évtizedeit meghatározó ember?

Győrött, 1867. október 29-én született Schmidt Ottmár néven. Pozsonyban

Győri Ottmár miniszteri főtanácsos az 1920-as évek végén (Fotó: Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény)

szerezett erdőmérnöki diplomát és ott is telepedett le. 1899-ben még segédmérnöként volt alkalmazásban, de a következő évben már pénzügyminiszteri dicséretet és jutalmat nyert el. 1901-

ben, továbblépve a ranglétrán, magyar királyi kataszteri mérnökké vált. Az elkövetkező években sokszögeléses eljárásával több kényes háttárkiigazítási feladatot látott el kitűnően. A magyar állami hivatal betöltése megkívánta nevének magyarosítását. 1904-ben a belügyminiszter engedélyével, a pénzügyminiszter ajánlásával nevét Schmidtről Győrire változtatta.

A fiatal mérnök igen ügybuzgó és tehetséges volt, teljesítménye után nem számít csodának, hogy dr. Wekerle Sándor miniszterelnök és pénzügyminiszter az elsők közt hívta meg a nagy ívű és mintának szánt Kispesti Állami Munkástelep építése levezénylésére felállított stábjába.

A telep megvalósítására több tervpályázatot írtak ki. Ezek közül az első a terület rendezését, szabályozását célozta meg. Wekerlét egyik beosztási terv sem elégítette ki, s ezért Győri Ottmár főmérnököt

bízta meg egy kiviteli terv elkészítésével. A szabályozási tervet maga Győri készítette el. Az általa elkészített és az építkezések során megvalósított tervezetben az egymásra merőleges egye-

nes vonalak uralkodnak, de ezeknek merevségét és egyhangúságát az itt-ott elhajló és szelíden görbülő vonalak enyhítik és teszik változatosabbá. A szabályozási terv alapján 1909-ben vette kezdetét a kivitelezés, és mintegy három év múlva elkészült a telep 90 százaléka. Az első világháború megakasztotta a befejezést.

A telep minden épülete állami kézben volt; mind a lakók, mind az üzlethelyiséget használók bérlők voltak. A rendeltetésszerű használat előfeltételeinek megteremtését, a helyiségek karbantartását, a telep csinosítását és tisztántartását már az építésével egyidejűleg a Pénzügyminisztérium által létrehozott a Gondnokság látta el. Wekerle Sándor a gondnoki hivatal vezetőjének Győri Ottmárt nevezte ki. Győri tevékenysége a telep aranykorára esett, felsorolni is nehéz lenne mindazt, ami az ő bábáskodása mellett jött létre, vagy a támogatását élvezte. Ezek közé tartozik a Wekerlei Társaskör Egyesület szellemi elődje, a

1909-ben vette kezdetét a kivitelezés (Térkép: László Gyula, Wekerle Állami Munkástelep monográfiája melléklete, 1926)

Kispesti Munkástelep Lakóinak Társasköre is.

Az 1919-es kommün idején megfosztották állásától, lakását feldúlták, a gondnokság iratait széthányták.

Győri a telep egységes arculatán soha be nem forró sebhelyeket ütő korszakot, a szocializmust már nem érte meg. Értékes életének egy tudógyulladás vetett véget 1946. október 5-én.

A kispesti helyhatósági képviselőtestület Győri Ottmárnak 1991. június 11-én a Kispest Díszpolgára kitüntető címet adományozta. A telep centenáriumának évében, 2008-ban a Wekerlei Társaskör kezdeményezésére a Corvin körút és a Pannónia út kereszteződésében lévő addig névtelen teret róla nevezték el.

Nagy Tamás

Aranytíz helytörténeti klubja

Belváros-Lipótváros modern kulturális központjának épülete a kiegyezést követően épült, eklektikus, neoreneszánsz stílusban. A házat 2002–2003-ban újította fel a kerület önkormányzata, a 21. század követelményeinek eleget téve. Itt kaphatott helyet a városrész helytörténeti klubja is, minden hónap utolsó csütörtökén előadásaival színesítve az Aranytíz Kultúrház programját.

Sörfőzéstől a sörgyártásig Poberger Jakab az első pesti városbíró (sörfőző) címmel *Hidvégi Violetta* főlevéltáros előadását januárban hallgathatták meg a klub tagjai. Februárban Medgyaszay István (1877–1959) Dorottya utca 8. szám alatti épületéről *Gesztesi Albert* építész tar-

tott előadást. Márciusban Vass Albertről, mint költőről emlékeztek meg. Májusban *Szomolányi Péter* restaurátor a Városháza barokk szobrainak történetét eleve-nítette fel.

Már tervezik őszi előadásait is. Szinyei Merse Pál festőről és lakhelyéről déd-

unokája, *Szinyei Merse Anna* művészettörténész fog beszélni. Megemlékeznek az Atheneum Irodalmi és Nyomda Rt. 150 éves jubileumáról – és székhelyéről, az egykori barokk palotáról a Ferenciek terén. Az V. kerületi, Alpár Ignác tervezte épületeket *Rosch Gábor* építész ismerteti, a kilencven éve elhunyt építész emlékét felidézve.

V. L.

Gárdonyi terézvárosi vállalkozása

Pokol a Városligeti fasor végén

Kevesen tudják, hogy a Feszty-körképnek volt tőle nem messze egy műfaji testvére, a vászonra festett Pokol körkép, amelyet Gárdonyi Géza, a híres író tervezett Dante Isteni színjáték című műve alapján. Magyarok festették: Molnár Árpád és a pozsonyi születésű Trill Károly. Gárdonyit nagyon foglalkoztatta Dante műve, könyvtárában piros ceruzával aláhúzta a jelentősebbnek tartott sorokat.

Kötődött az Európában akkor nagyon népszerű panoráma műfajhoz, ő volt a Feszty-körkép titkára és személyében a milleniumi ünnepek egyik ismert szervezője, ahogy ő szerette nevezni – „vőfélye”. A panoráma, amelyet „a szemfényvesztés bájos módjának” nevezett, nagyon hatott rá.

1896-ban a milleniumi ünnepek kapcsán az akkori Király utcai fasor egyik telkén, a terézvárosi oldalon, egy vasszerkezetű palotában fel is állították az új körképet, amelynek Gárdonyi Géza lett az igazgatója. A „vasházat” Márkus Géza műépítész tervezte, a kapu feletti Dante és Vergiliuszobrokat Ligeti Miklós, a

városligeti Anonymus-szobor későbbi alkotója készítette. 20 méter széles és 22 méter magas volt, messze

előtt plasztikus figurák olyan hatást tettek a nézőre mint-ha maga is a gyehennában lenne. A térbeli ábrázolást

úgyhogy a körkép igazgatósága azt fontolgatta, hogy a tél folyamán a főváros valamelyik díszes termében a műből felolvasásokat rendez. Inkognitóban maga Erzsébet királyné is felkereste a körképet. Dankó Pista nótát csinált a Pokolról, Gárdonyi pedig a lapokban népszerűsítette az általa vezetett intézményt. Amikor júniusban egy szegedi kubicus százazredik látogatóként jelent meg, az igazgatóság arany ivópohárral és Gárdonyi Pokol fordításának díszes kötetével ajándékozta meg.

Az igazgatóság és a vállalkozók nemzetközi sikerben reménykedtek, úgy tervezték, hogy amíg a Pokol külföldön lesz, itthon

felépítik a Purgatóriumot és a Mennysországot, háromszor akkorára mint a Király utcai műalkotás.

Mindebből semmi sem lett, 1897. február 1-jén bezárult a „vaspalota” kapuja. Gárdonyi vállalkozása csődbe ment, ingóságait lefoglalták, hitelezői üldözték. Az épület néhány évig még garázként működött, később lebontották. Nyoma veszett a 120x12 méteres vászonnak és rövidesen az egész körkép feledésbe merült. Amikor körképet emlegettek, mindenki csak a kalandos sorsú, a jelenleg Pusztaszeren megtekinthető Feszty-körképre gondolt.

Gárdonyi Géza kiábrándultan hagyta el 1897-ben a századforduló Budapestjét. Valószínűleg ez a kudarc is hozzájárult csaldottságához, későbbi magányosságához!

Róbert Péter

Titánok és gigászok leláncolva a pokolban – Gustave Doré 1861-es Dante-kiadásából

uralta az akkor kis házas, üres telkes környéket.

Tavasszal már állt az új látványosság, 1540 négyzetméteres vásznát egy hatlvas szekér vontatta és 50 ember emelte be. „Rémes szépségével” nagy hatást tett a látogatókra, akiket homályos sziklafolyosókban (80 szekényi követ hordtak oda!) 19 hátborzongató kép már előkészített a szörnyek és szenvedő bűnösök látványára. Hátról sejtelmesen megvilágított selyemvásznon

szolgált a patkóalakú nézőösvény, speciális rotunda és a fényhatások.

Az épület előtt működött a Pokol kávéház, amelyben ki lehetett pihenni a látogatás fáradalmait, megtárgyalni a látottakat. Ne feledjük, hogy a békebeli Pesten vagyunk, ahol a kávéház a polgári életforma fontos tartozéka volt!

Sokan váltottak jegyet a „Városligeti pokoljárásra”. József főherceg is meglátogatta, nem győzött csodálkozni a káprázatos technikán és miközben a tüzeknél és a vértavaknál a háborút szítók szenvedéseit nézte, arról biztosította a mellette állókat, hogy a magyar diplomaták egész biztosan nem kerülnek oda. Az ősz beálltával a nyaralásról visszajövő úri hölgyek, kezükben Dante könyvével egymásnak magyarázták a Pokol nevezetesebb alakjainak történetét,

Terézváros napja

A megújult Hunyadi téri vásárcsarnok szolgált háttérül az első Terézvárosiak napja című egynapos rendezvényesorozatnak. Június 6-án a Hunyadi téren reggel 10 órától estig minden korosztály megtalálhatta az őt érdeklő programot – például helytörténeti vetélkedőjük stílusosan a Harker-hatszor címmel hirdette magát. A VI. kerület, Terézváros hagyományteremtő szándékkal szervezett programsorozatot a Terézvárosi Kulturális Közhasznú Nonprofit Zrt. állította össze.

Tájház Csepelen

Megnyílt a Királyerdei Tájház

● folytatás az első oldalról

A romos épületeket néhány éve elbontották, de a nyílászárók, a vályogtégglák, a ház alapjául szolgáló terméskövek, égetett agyagtégglák és a tetőszerkezet még menthető részei beszállításra kerültek a helytörténeti gyűjteménybe. Ezeknek az anyagoknak a felhasználásával, a régi méretek alapján, korabeli technikák alkalmazásával lett megépítve a háromosztatú parasztház,

valamint a disznó- és csirkeól. A ház mellett egykor álló szufnit és az árnyékszéket már évtizedekkel ezelőtt lebontották, így azok az adott korra jellemző rekonstrukciókként lettek felhúzva. A kútfa felépítményét szintén kicserélték, fémszerkezettel váltották fel, ám most az is visszakapta egykori külsejét.

Az eredeti állapotában elkészült épületegyüttes, a ház konyhája-kamrája, utcafronti szobája és a fészter olyan – Csepelről származó – beren-

A tájház konyhája és kamrája Csepelről származó berendezéssel

Királyerdei Tájház – lebontott elődje az 1930-as évek közepén épült (Fotók: Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény)

dezést kapott, mely élénk tárja az 1930-as évek csepeli átlagemberének mindennapjait, ötvözve a még erősen vidékies élet sajátosságait a gyárvárosi lét szokásaival, használati tárgyaival, helyi vonatkozásokkal.

A kisipari bútorok, felszerelések mellett a Weiss Manfréd Acél- és Fémművek helyben készült termékei szintén megtalálhatóak, mint a korra jellemző háztartási eszközök. A lakóépület másik szobájában a régimúltat idéző magyar néprajzi kiállítás tekinthető meg, melynek muzeális anyaga kisebb hányadban a kerület-

ből, nagyobbrészt az ország különböző vidékeiről került begyűjtésre. A berendezett szentsarok, a parasztság munkaeszközei, a pásztorfaragások mellett egy Csepelről származó, vályogból falazott katlan is bemutatásra került. Az ól sem maradt üresen, benne jelenleg öt tyúk és három kacska lakik.

A tárlat díjmentesen megtekinthető a Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény nyitvatartási ideje alatt (júliusban és augusztusban előzetes bejelentkezéssel), vagy csoportok számára egyéb, előre egyeztetett időpontban.

Molnár Krisztián

Vajdahunyad a Lipótvárosban

Hild Józseftől napjainkig

Budapest klasszicista városképének építészé, Hild József 1867-ben, 78 éves

A bejárat felett a Zichyek címere (Fotók: a szerző felvételei)

korában halt meg. Építészeti örökségét egy 180 éve történt sajnálatos természeti katasztrófa, az 1838-as nagy árvíz is segítette, mely Pest és Buda összes alacsonyabban fekvő házát letarolta.

Több jelentős épület hirdeti Hild mesteri tudását a Lipótvárosban is. Ilyen az Arany János utca 19. szám alatti épület, amely sarokházaként az Október 6. utcára is nyílik. A sarokházat eredetileg 1844-ben Hild József építette Boscovitz Lipót számára. Már 1868-ben átalakította Feszl Frigyes a Légrédy-testvéreknek. Ebből az időből származtatható az udvari klasszicista kúton álló leányalak. Szóbeli hagyomány öngyilkos-kútként említi (egykor Rajna György helytörténész említette) mert itt lett öngyilkos...

1903-ban tulajdonos váltás után gróf Zichy Ernőné

átépítette ötemeletesre, késő eklektikus barokk formában (Az eredeti klasszicista épület benne van.)

A tervező nevét Déry Attila topográfája nem jelzi. Valószínűleg a stílusát illetően Alpár Ignác és Quittner Zsigmond köréből való mester munkája, kivitelezője Bloch és Holitscher volt.

Épületünk fő érdekessége a homlokzatot díszítő tükrökben (parapetben) lévő kisebb domborművek sora. Az Október 6. utcai bejárat fölött a Zichy címer utal az építetőre. A szarvas agancsai között egy görög kereszt

A mai Vajdahunyad vára ábrázolása

látható. A legérdekesebb homlokzat-díszítő domborművek a városligeti Ezredéves Országos Kiállítás történelmi főcsoportja épületrészeit ábrázolják. Ha igaz, ezeket is Szege Sándor készítette. A történelmi főcsoport épületeit ma a városligeti Vajdahunyad vára néven ismerik.

Vízy László

Üllői út, ami összeköt

Három városrész vándorkiállítása

Három kerület közgyűjtéménye fogott össze (Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtémény, Kispesti Helytörténeti Gyűjtémény, XVIII. kerületi Tomory Lajos Múzeum), hogy saját archív anyagából válogatva vándorkiállításon mutassa be milyen volt az élet a Kálvin tér és a Béke tér között a huszadik század fordulójától az 1980-as évek közepéig.

A kiállítás vizuális apropóját az Üllői úti villamosok adták, melyek 1900-tól kötötték össze a három település lakosait. Olyan városismereti tartalmak jelennek meg, melyek az Üllői út mentén elhelyezkedő városrészek fejlődését, eltérő arculatát mutatja be a látogatóknak.

A 19. század végétől az Üllői út mentén élő embereket, üzemeiket, gyárakat, legyenek azok budapesti, vagy épp lőrinci, kispesti érdekességűek, éppen az Üllői út természetes közlekedési lehetősége vonzotta mind Budapest, mind a vidék irányába. Kispest és Pestszentlőrinc (melynek története 1909-ig közös) kialakulásában, életében fontos szerepet játszott az Üllői út, és a főváros közelsége.

Budapest szempontjából is fontos volt a környező települések létrejötte, hiszen lakosságuk munkaerőt adott, területükön az apróbb ipari létesítmények mellett megjelentek a nagy fővárosi beruházások. Ez fejlődést jelentett

A központi megnyitó előtt a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtéményben

mind Budapest, mind pedig Kispest és Lőrinc számára.

Az Üllői út arculata így nyilvánvalóan egész más volt a Kálvin tér felől nézve, egész más volt a Nagyvárad tér és a Határ út közötti szegénynegyedeknél, és nagyon más Kispesten és Lőrincen, melyek kedélyes kisvárosok voltak a füstös, európai nagyvárossá fejlődő Budapest mellett.

Jellege, ma is, mindhárom kerületben nagyon eltérő, ám az 1970-es, 1980-as évektől kezdve nem nagyon változott. Ekkor alakultak ki Budapesten a „városi autópályák”, melynek áldozatul esett a Rákóczi út és az Üllői út is. Ebben nagy szerepe volt a villamos közlekedés megszűnésének, a 3-as metróvonal meg-

épülésének (melynek nyolc állomása épült ki az Üllői út alatt).

Ma a tömegközlekedés segítségével 20–25 perc alatt elérhető a belvárosból Kispest. Egyetlen dolog változatlan a villamos, mely a Határ úttól robotog Kispesten keresztül Pestlőrincre, és ahol az ablakon kitekintve láthatjuk ennek az útnak az állandó változásait.

A kiállítás központi megnyitója 2018. május 15-én volt a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtéményben, június 10-től szeptember 22-ig Kispesten a Nagy Balogh János kiállítóteremben látható, míg az anyag ősztől Pestszentlőrincen tekinthető majd meg.

S. Zs.

Szeptember 22-ig Kispesten tekinthető meg a tárlat (Fotó: Kispesti Helytörténeti Gyűjtémény)

Ismerik-e városunkat unokáink?

A Kincses Belváros Egyesület vetélkedőjéről

● folytatás az első oldalról

rendezze a kerületi általános iskolák hetedik-nyolcadik osztályosai részére a vetélkedőt. A téma mindig aktuális, így idén az Európai Kulturális Örökség évének jegyében a „Pesti Dunapart, mint a Világörökség része” volt. Az öt iskolából 12 csapat jelentkezett. Sajnos évről évre csökkent az érdeklődés.

Kétfordulós vetélkedőjük első feladata egy album ké-

szítése volt, három lehetséges témában. A panoráma bemutatása a Gellért-hegyről, vagy a Várból nézve, vagy bármely tetszőleges tér vagy épületcsoport bemutatása a területen képpel és szöveggel, vagy életképek, érdekes részletek a területről. A saját fotókhöz magyarázatokat is kértünk, amit a FUGÁ-ban előzetesen bemutatott és az egyesület weblapjára feltett előadás információin túlmenően valóban néhány kattin-

tással meg lehetett volna szerezni.

A beadott munkák kisebb része ötletes volt, a feladatot jól fogta meg, érződött az érdeklődés, a szeretettel történő teljesítés. Három csapat azonban tablót készített album helyett, de az albumokban is a pesti Duna-part részeként a Honvéd teret, a Szabadság teret, vagy a Budai Várat is említették. A második fordulóban többek között épületeket kellett felismerni és volt csapat, aki

nem ismerte fel a Vigadó, vagy a Fővám téri Vásárcsarnok épületét. Mi, szervezők ezen nagyon elgondolkodtunk – 13–14 éves belvárosi iskolásokról van szó. Eszünkbe jutott a régi TV műsor címe: „Unokáink sem fogják látni” lehet, hogy nem is néznék.

A legjobb öt csapat jutalma egy magyar világörökségi helyszín, Hollókő meglátogatása volt, tanítás helyett, külön busszal, helyi idegenvezetővel, kiváló ebéddel – csokoládét és könyvet mindegyik első fordulón túljutott résztvevő kapott.

Kacs Kovics Fruzsina

A közelmúltban „újjaszületett” Budavári Madonna-szobor sokak szerint nem más, mint az a legendás Szűz Mária-alak, amelyiket Buda török megszállásakor a Nagyboldogasszony-templomban elfalaztak, és csak 1686-ban, a lőportár felrobbanásakor, a leomló fal mögött vált láthatóvá. A törökök menekültek a „csoda” látványától és a szobrot nem merték elpusztítani. Többéves restaurálást követően, az újra eredeti alakját és színeit visszanyert szobrot 2017. december 8-án, a szeplőtelen fogantatás napján mutatták be a Mátyás-templom királyi oratóriumában.

Kisvarga Gábor, a Mátyás-templom történésze nem erősítette meg a mondában szereplő és gyönyörűen felújított Madonna azonosságát, tény azonban, hogy az alkotás közel 600 esztendő. Az 1960-as évek derekán a Fő utcai Szent Ferenc sebei templomtól, kiállítási célra kapta kölcsön a Mátyás-templom, majd egy évtizeddel később megvásárolták és a Máltai teremben állították ki. Az alkotásról a restaurálás megkezdéséig úgy vélték, hogy vagy másolat, vagy hamisítvány.

Az alkotás a bűnt eltaposó Máriát ábrázolja, aki bal karjában a kis Jézust tartja, jobb kezében pedig egy jo-

Budavári Madonna

Hatszáz éves gótikus szobor

Restaurálását Galambos Éva és Samu Erika végezte el
(Fotó: MTI, Mónus Márton)

gart mutat fel. Vállát kendő takarja, fején szőlőlevél mintázatú korona nyugszik. A gyermek a szentlélek szimbólumát, egy galambot tart a kezében.

Prokopp Mária művészettörténész, a korszak szakértője úgy fogalmazott, hogy Zsigmond király uralkodásának fél évszázada alatt Magyarország stílus-teremtő helynek számított, a madonnaszobor az úgynevezett „Budaer Werkstatt” (budai műhely) jegyeit hordozza. Továbbra is kérdés marad azonban, hogy a 15. század elején ki, és kinek a megrendelésére alkotta a gótikus szobrot, amely – a stílustól szokatlan módon – az anya-

gyermek érzelmi kapcsolatot is kifejezi.

A restaurálást a Budavári Önkormányzat és a Budai Városlátogató Közalapítvány támogatta. A különleges restaurátori munkákat Galambos Éva és Samu Erika végezte. A feltárási feladatok 2013-ban, a Mátyás-templom felújításának égiszje alatt, közös projektben kezdődtek; a védettnek nyilvánított műtárgy restaurálását Budapest I. Kerületi Építés-

ügyi és Örökségvédelmi Hivatalának Örökségvédelmi Osztálya engedélyezte. A hársfából faragott szoborról készített röntgenfelvétel megmutatta az eredeti szöveget, szegecseleket és csapolásokat – ez utóbbiakat cserélni kellett. A szakemberek eltávolították a felszíni szennyeződések, miközben megállították a festék lepergését is. Különböző rétegek nyomait tárták fel, ezek közül az 1800-as évek átfestéséből hagytak egy kis mintát a Madonna karján. A 20. században csak a szobor első felén történt beavatkozás, a hátához akkor nem nyúltak. Az eredeti testszínek teljesen eltűntek az évszázadok alatt, a galambot szorongató gyermek figurája azonban sértetlen maradt.

A szakemberek szerint a Budavári Madonna európai mércével is kiemelkedő alkotás, és aprólékos kutatással fény derülhet a művész nevére, műhelyére is. Önálló kiadvány készül hamarosan a szoborról, mely a Mátyás-templom múzeumában tekinthető meg.

Rojkó A.

Avar István emléktáblája

Lakóháza falán, március végén, a budavári Tárnok utcában avatta fel a Budavári Önkormányzat a Nemzet Színésze címmel is kitüntetett Avar (született Ginsberger) István Kosuth- és kétszeres Jászai Mari-díjas színművész emléktábláját, sok pályatársa jelenlétében. Az évtizedekig itt élő elismert színész emléktáblájának a célja az, hogy ötven-száz év múlva is tudjanak arról az erre járók, hogy élt itt egy értékes, hiteles ember, aki nagyon sokat adott kortársainak – mondta köszöntőjében Nagy Gábor Tamás, a városrész polgármestere.

Hely- és ipartörténeti filmszemle

A Wekerlei Társaskör Egyesület 2017. évi első filmszemléjének sikere után második alkalommal ad ki pályázati felhívást amatőr és

profik alkotók ipartörténeti és helytörténeti dokumentumfilmjeire, melyek bemutatását novemberben a Wekerlei Kultúrház és Könyvtár Cégér – wekerlei

filmfesztivál, helytörténeti és ipartörténeti filmszemlén tervezik. Országos szín-

tű pályázatokra szeptember 9-ig öt kategóriában lehet nevezni. Az előszűrés után a versenybe válogatott filmeket és annak alkotóit kiadványban is meg kívánják

jelentetni. Részletes tájékoztatást az egyesület honlapján (www.wekerletelep.hu), a nyitólapon alul elhelyezkedő Felhívásra kattintva olvashatunk.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Wekerlei Társaskör Egyesület a **CÉGÉR - WEKERLEI FILMFESTIVÁL** HELYTÖRTÉNETI ÉS IPARTÖRTÉNETI FILMSZEMLÉRE VÁRJA A DOKUMENTUMFILMKEKET.

CÉGÉR

www.wekerletelep.hu

ncs

www.wkerletelep.hu

www.wkerletelep.hu

Bajza utcai titkok

Epreskert, Feszty Árpád és Jókai Mór

● folytatás az első oldalról

élettere) kapta, mely nem véletlenül lett ültetve – gondoljunk csak az 1780-as években mai VII. kerületben (1840 után a mai V. kerület-

Feszty műtermében feleségével, Rózával és Jókaiával

be költöző) működni kezdő első pesti gyárra, a Valero Selyemgyárra.

Az Epreskert képzőművészeti kiállításai a Bajza utca 41. szám alatti kapun belépve ingyenesen látogathatóak, és a reprezentatív műtermek között szabadon barangolva a kissé elhanyagolt ősfás kertben sok régi és mai szobor, szobormásolat, féldombormű akad utunkba. A mesteriskola tanárai közül Benczúr Gyula, Lotz Károly és Stróbl Alajos műteremházai az Epreskertben épültek fel. Utóbbi kialakításában meghatározó szerepe volt Stróbl Alajosnak.

Stróbl ma is látható építményekkel, antik, középkori és reneszánsz műtárgyak másolataival alakította ki az Epreskert „hangulatát”. Neki köszönhetően látható itt a Kolozsvári testvérek 1373-ban készített Szent György bronz lovas szobrának má-

solata, a budavári Nagyboldogasszony-templom (Mátyás templom) rekonstrukciójakor megmentett eredeti, 13–14. századi délkeleti kapubejárat. Itt áll a józsefvárosi Kálvária tér rendezésekor lebontott barokk kálvária – erre Stróbl saját zsebéből a Baross-szobor 3000 koronás pályadíját fordította, növendékeivel lebontatta, majd az Epreskertben ismét felépítette – és láthatunk még sok más, hazánk történelméhez kapcsolódó műtárgyat is. Varázslatos környezet ez, nem szabad kihagyni!

Az 1373-ban készült Szent György lovas szobor másolata

A millenniumra már ekkor készülő székesfővárosi vezetés neves művésztanárait az Epreskert körüli olcsó telkek juttatásával segítette. Zajló „társadalmi élete” kapcsán akkortájt közülük az egyik legismertebb az Epreskert bejáratával szemben fekvő, Bajza utca 39. szám alatti Feszty/Jókai-villa volt. A Golgotájáról, majd a millenniumi kiállításra 1896-ban festett Magyarok bejövetele című

A Bajza utcai Feszty-villa falán az 1925-ben a főváros által Jókai Mórnak állított emléktábla – „...itt érte meg 1894. január 6-án fél évszázados írói jubileumát”

körképéről napjainkban is közismert festő az 1870-es évek végén már Jókai Mór jó barátjának számított, az 1880-as évek elején több közös utazásuk is volt. Feszty Árpád 1888-ban, Fiumében kötött házasságot Jókai Rózával, az 1886-ban elhunyt Laborfalvi Róza (Jókai első felesége) unokájával, Jókai fogadott lányával. 1890–1891-ben építtette fel a Bajza utcai kis Feszty-villát, a velencei Canale Grandén álló Palazzo Erizzot másolva. Egyszerűbb külső kivitelű volt Fesztynek a villával egybeépített műterme.

Az alsó szinten a Feszty család lakott, az emeleten volt Jókai lakosztálya. Élénk társadalmi életet élt az épület három lakója, nem volt

ritka a 40-50 fős összejövetel sem náluk. A Vasárnapi Újság 1894-es, Jókai lakóháza című cikkében mutatta be házukat: „Az epreskerti művésztelep legérdekesebb s valóban művészi kivitelű

A józsefvárosi barokk kálvária

épülete az a velencei stílusban készült ház, melyben az ünnepeket nagy költő lakik... A verandán át belépve, az előszobába nyitunk. Szemben a műterem, jobbra a lakószobák nyílnak. Nagy, tágas műterem, a legnagyobbak egyike a fővárosban. Hatalmas ablak a tárgyak s művészi alkotások egész seregét világítja meg... Egyik oldalát magas karzat foglalja el, a mely az emeletre, Jókai lakosztályába vezet... Ez itt igazán Jókaihoz illő lakás!”

A Mátyás-templom 13–14. századi eredeti délkeleti kapubejárat

gábrriel

RÓLUNK – RÖVIDEN

Budapesti Honismereti Társaság

Közhasznú be-szervezési egyesületünk éves közgyűlését május 2-ára, Budapest Főváros Levéltára konferenciatermébe hívtuk össze, amelyet határozatképtelensége miatt elnökünk feloszlatozott. A második, már határozatképesnek tekintett közgyűlést május 10-én, a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjteményben tartottuk meg.

A megjelenteket Breinich Gábor, a Társaság elnöke és Gönczi Ambrus, a Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény vezetője köszöntötte, majd utóbbi rövid tájékoztatást adott a gyűjteményről, és levetítette a Ferencváros múltjáról és jelenéről, valamint elnevezéséről megemlékező helytörténeti vonzatú kisfilmet. A városrész nevét a kisfilm premierjét megelőzően 225 éve, 1792. december 2-án nyerte el, egy

Habsburg uralkodó, I. Ferenc trónra lépése alkalmából.

Ezt követően a Társaság elnöke ünnepélyes keretek között dr. Kovács Ivánnának és Széman Richárdnak átadta a tízéves tagsági munkájukra emlékeztető törzstag-sági emlékérmét.

Egyesületünk 2017. évi tevékenysége és gazdálkodása ellenőrzése során tapasztalatról Fericsán Kálmánné, az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottság elnöke számolt be. Összességében megállapította, hogy a Társaság az Alapszabályában rögzített feltételeknek megfelelően működött, feladatait színvonalosan látta el az elmúlt évben.

2017. évi tevékenységük-ről az éves egyesületi beszá-

molót és közhasznúsági mellékletét, valamint a 2017. évi munka és költségvetési tervet írásban terjesztette elő Gábrriel Tibor titkár – bejelentve, hogy ezeket tagjainak e-mailon megküldte, kinyomtatva több példányt a helyszínen betekintésre körbeadott, a kivetítő-ernyőn is

ma lejárt. Egyesületünk nevében köszönetét fejezte ki hároméves önzetlen munkájukért, társadalmi tisztességük ellátásáért. A tisztújítás menetét és a Jelölő Bizottság javaslatát Gaál Károlyné, a Jelölő Bizottság elnöke vázolta. Szavazatszámoló Bizottságunk (Gaál Károlyné,

dr. Kovács Ivánné és Szőke Antal) ismertette a tisztújítás eredményét: az Elnökség tagjaként Balázs Attila, Breinich Gábor, Gábrriel Tibor, Heilau Zsuzsanna, Karacs Zsigmond, Preamajer Mária és Szöllősy Marianne, az Ellenőrző és Számviteli Bizottság tagjaként Ádám Jánosné, Fericsán Kálmánné és Körtvélyesi Oszkár kapott bizalmat. A testületeket képviselve Breinich Gábor

Széman Richárdnak Breinich Gábor elnök adja át a tízéves munkáját elismerő emlékérmét

megtekinthető, valamint a Budapesti Helytörténeti Portálon is elérhető lesz. Előterjesztéseit szóban is összefoglalta és az egyesület 2017. évi tevékenységét bemutató képek vetítésével illusztrálta.

Breinich Gábor elnök bejelentette, hogy a Társaság tisztségviselőinek mandátu-

ma lejárt. Egyesületünk nevében köszönetét fejezte ki hároméves önzetlen munkájukért, társadalmi tisztességük ellátásáért. A tisztújítás menetét és a Jelölő Bizottság javaslatát Gaál Károlyné, a Jelölő Bizottság elnöke vázolta. Szavazatszámoló Bizottságunk (Gaál Károlyné,

Budapesti Históriák

A Budapesti Honismereti Társaság és Budapest Főváros Levéltára Budapesti Históriák című előadóest-sorozatát minden hónap lehetőség szerint első szerdai napján, du. 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára Gárdonyi Albert termében tartjuk (Budapest, XIII. ker., Teve u. 3–5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Október 3.

– *Víz és élet, víz és lélek – A környezet hatása az emberi életre Rákosmentén*

Előadó: Ádám Ferenc gyűjteményvezető, muzeológus

– *Feketeházy János hídtervező mérnök és Budapest*

Előadó: Domonkos Csaba muzeológus

November 7.

– *A „magyar Times”. A Hon című napilap története*

Előadók: Nagy Ágnes, Nagy Réka muzeológusok

– *Az Üllői út a Kálvin tértől a Határ útig*

Előadó: Gönczi Ambrus gyűjteményvezető, történész

December 5.

– *170 éve született Eötvös Lóránd a tudós, a fotográfus természetkedvelő*

Előadó: Szabó Zoltán geofizikus

– *Egy budapesti órás mester közel fél évszázada*

Előadó: Jobaházi András órás mester

Miért nézzem meg a

www.bpht.hu-t?

Mert a Budapesti Helytörténeti Portálon találok meg:

- a legfrissebb fővárosi helytörténeti híreket;
- a Kapcsolódó oldalak menüpontjában a legrövidebb utat a hazánkban kiadott történettudományi, levéltári, hadtörténeti, irodalom- és nyelvtörténeti folyóiratokhoz, múzeumokhoz, könyvtárakhoz, magyar elektronikus újságokhoz, honlapokhoz;
- a legtöbb információt a fővárosi és kerületi helytörténettel foglalkozó civil szervezetekről, közgyűjteményekről;
- a Városunk összes eddig kiadott számát és repertóriumait;
- a Budapesti Históriák 131 előadásának szerkesztett változatait.

Csak ezekért!

A Budapesti Honismereti Társaság és a Honismereti Szövetség *Genius loci – Budapest és nemzetiségei* című konferenciáját április 19-én Budapest Főváros Levéltára földszinti Gárdonyi Albert termében tartották meg.

Balizs Dániel
az etnikai térszerkezet változását ismertette

A nagy érdeklődést keltő esemény résztvevőit dr. Kenyeres István, Budapest Főváros Levéltára főigazgatója és Debreczeni-Droppán Béla, a Honismereti Szövetség elnöke köszöntötte, majd Breinich Gábor, a Budapesti Honismereti Társaság elnöke nyitotta meg – utóbbi az

Budapest és nemzetiségei

Nemzetiségeink a kiegyezéstől napjainkig

első rész levezető elnöki tisztségét is ellátta.

Konferenciánk első négy előadása fővárosi szintű áttekintést adott a budapesti nemzetiségekről. A kiegyezéskori nemzetkonceptiókat és a nemzetiségek helyzetét Lajtai László (VERITAS Történetkutató Intézet) vázolta fel. Budapest etnikai tér-

szerkezetének alakulását a városegyesítéstől napjainkig terjedő időszakban Balizs Dániel (BME Urbanisztikai Tanszék) ismertette. A tabáni szerbekről szóló fővárosi sajtóhírekről Horváth J. András (Budapest Főváros Levéltára) számolt be. Legnagyobb létszámú fővárosi

nemzetiségünk, a német ajkúak asszimilációjáról és reaktivizációjáról Budapesten és peremtelepülésein Pócsik Viktor (ELTE BTK Történelemtudományi Doktori Iskola) tartott előadást.

Rövid szünet után Balázs Attila vette át a levezető elnöki feladatokat látását, majd a Braunhaxlerekről, az óbudai német nemzetiségi egyesületről Pappné Windt Klára Zsuzsanna, az egyesület elnöke tartott előadást. Demmel József (Magyarországi Szlovákok Kutatóintézete) évszázaddal korábbra visszanyúlva Jozef Viktorint, egy pest-budai majd visegrádi papot, a visegrádi vár-

romok rekonstrukciójának kezdeményezőjét és tevékenységét bemutatva a szlovák-magyar megbékélés egyik útját ismertette. Utolsó előadóként Molnár István Gábor (Újpesti Cigány Nemzetiségi Önkormányzat) az

A konferenciának Budapest Főváros Levéltára adott helyet

újpesti cigányság történetéről számolt be a kezdetektől napjainkig terjedően.

Konferenciánk jó áttekintést adott Budapest nemzetiségeinek helyzetéről a kiegyezéstől napjainkig tartó időszakban – mintegy hatvanan hallgatták meg előadóit.

Dr. Bara Zsuzsanna (1951–2018)

Budapesten született 1951. június 18-án és egész életét a városunkban élte le. A Kölcsey Gimnáziumban 1969-ben érettségizett az ELTE történelem-orosz tanári szakán 1975-ben, majd 1990-ben a könyvtáros szakot is felvette.

Tanított a Bajza utcai általános iskolában, a Kvassay Jenő Műszaki Szakközépiskolában, végül a Puskás Tivadar Távközlési Technikumból ment nyugdíjba.

Tanári munkája első pillanatától komoly kutató munkát folytatott, amiért megkapta az MTA „kiváló tanár – kiváló kutató” kitüntetését. Behatóan foglalkozott a topográfiával (meghatározott személyek körének

adattára és vizsgálata). A neveléstudományok doktorává avatták 2010-ben „Tanári sorsok, tanári karrierok. A

VI. kerületi reáliskola tanárainak prozopográfiai vizsgálata” (a Kvassay Jenő MSZKI épületében 1950-ig működött iskola tanári karának adatait dolgozta fel) című doktori értekezésének köszönhetően. A Budapesti Honismereti Társaság munkáját egyesületünk tagjaként 1999-től 2018. március 2-án történt haláláig támogatta.

Lantos Antal (1929–2018)

Rákosszentmihályon, a Vörösmarty utcai házukban 1929. december 30-án szü-

letett és egész életében e lakhelyhez kötődött. Változatos életútja során középfokú műszaki és felsőfokú

gazdaságpolitikai végzettséget szerzett. 1979-től nyugdíjasként a XVI. kerület helytörténetével is elkezdett foglalkozni.

A Corvin Helytörténeti Klub elnökeként segítette a kerületi helytörténeti kutatókat, jó szervezőként, egyben fáradhatatlan helytörténeti kutatóként. A kerület elődtelepüléseinek történetét helytörténeti kötetekben dolgozta fel, és a helyi sajtó helytörténeti rovatában is népszerűsítette. Kiállításokat szervezett, meghatározó szerepe volt a kerület hely-

történeti gyűjteményének létrehozásában, majd állandó tárlata megvalósításában.

Többször is előadott a Budapesti Honismereti Társaság Budapesti Históriai előadást sorozatán.

Rákosszentmihályért emléklapért, Budapest XVI. kerületért kitüntetés, Podmaniczky-díj, a Honismereti Szövetség 2008-as Honismereti Munkáért Emléklapja, 2015-ös Honismereti Munkáért Emlékéremje jelzi munkája elismerését.

Életének 89. évében, március 27-én távozott közülünk, a végső búcsút április 17-én a Rákospalotai Köztemető II. ravatalozójában vehettünk tőle.

Elhunyt tagjaink emlékét kegyelettel őrizzük.

In memoriam

Óbudai Múzeum

Vezető: Népešsy Noémi,
tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K-V: 10-18 óra.

**Neogrády László
Helytörténeti Gyűjtemény**

Vezető: Szöllősy Marianne, tel.: 370-0652,
cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
nyitva: K-P: 10-18, Szo: 10-14 óra.

**Ferencvárosi Helytörténeti
Gyűjtemény**

Vezető: Gönczi Ambrus,
tel.: 218-7420,
cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K-P: 12-18, Szo: 10-14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Verbai Lajos,
tel.: 261-5569,
cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
nyitva: H, K, Sz, P: 10-14, Cs: 14-18 óra.

**Albertfalvi Hely- és Iskolatörténeti
Gyűjtemény**

Vezető: Beleznay Andor,
tel.: 208-6635,
cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
nyitva: K, Cs, Szo: 14-18 óra.

**Etele XI. kerületi Helytörténeti
Gyűjtemény**

Vezető: Farkas Zsolt,
tel.: 204-6788; 06-70-682-2144,
cím: 1116 Bp., Gyékényes u. 45-47.,
nyitva: H-P: 10-19 óra.

**Hegyvidéki Helytörténeti
Gyűjtemény**

Vezető: Balázs Attila, tel.: 06-30-259-1276,
cím: 1121 Bp., Zugligeri út 64.,
nyitva: Sze-V: 10-18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatárs:
Dr. Simonné Hortobágyi Zsuzsanna,
tel.: 06-30-453-3693,
cím: 1131 Bp., József Attila tér 4.,
nyitva: K-Cs: 11-17, P: 9-16 óra.

**Samodai József Zuglói Helytörténeti
Műhely**

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Millisits Máté
tel.: 220-6777; 06-70-675-8393
cím: 1146 Bp., Hermina u. 3.
nyitva: időegyeztesítés alapján

**Rákospalota, Pestújhely és Újpalota
Helytörténeti Gyűjteménye**

Vezető: Ozsváth Gábor Dániel, tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K-P: 10-18, Szo: 10-14 óra

**Kertvárosi Helytörténeti
és Emlékezet Központ**

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Villányi Péter,
tel: 06-20-417-1956,
cím: 1165 Bp., Veres Péter u. 157.,
nyitva: H-Cs: 9-16, P: 9-14 óra.

**Erdős Renée Ház Múzeális
Gyűjtemény és Kiállítóterem**

Vezető: Adám Ferenc,
tel.: 256-6062, 258-4693, fax: 256-9526,

cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
nyitva: K-V: 14-18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa,
tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
nyitva: K-P: 14-18 óra,
páros heteken Szo: 10-14 óra.

Tomory Lajos Múzeum

Vezető: Heilau Zsuzsanna,
tel.: 290-1585, 06-20-316-9885
cím: 1181 Bp., Margo Tivadar u. 116-118.
nyitva: K-P: 14-18,
Szo: 10-14 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvary Ildikó,
tel.: 283-1779,
cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
nyitva: K-Szo: 10-18 óra.

Csepeli Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Molnár Krisztián,
tel.: 278-2747
cím: 1213 Bp., Szent István út 230.
nyitva: Sze: 8-14.30, P: 14-18,
Szo: 9-13 óra.

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Látogatás előzetes bejelentkezéssel:
Appel Péter – 06-20-447-8333)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona,
tel.: 285-2746,
cím: 1238 Bp., Sztítás u. 105.,
nyitva: Sze-P: 14-18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Hatvanéves jubileuma van idén

Pillanatképek Kispest...

Balla Zádor jegyző 1896-ban írta le a Kispest Szentlőrinczi Népűrság tárca rovatában a következő gondolatokat: „...meg vagyok győződve, hogy Kispest község régi és újabban betelepődő polgárai a községünk iránti szeretettől áthatva szívesen vesznek tudomásul mindent, mi Kispest múltjára vagy jelenére vonatkozik.”.

Kispestet a gyorsütemű változás, az építkezések, a jövőbe vetett hit jellemezte mindig. A társadalmi változások mellett, az itt élőket körülvevő, épített környezet is új és újabb arcait mutatta.

A családi házas övezetek mellett felépült a Wekerle-telep, kialakultak a gyártelepek és a kulturális élet színterei. A főutak és utcák arculata fokozatosan alakult át a kezdeti időktől napjainkig. Az elmúlt időket manapság csupán fotográfiákon, dokumentumokon keresztül követhetik nyomon a kispesti polgárok.

A település arculatának változása folyamatos, ezért tartották fontosnak már az 1930-as években egy Városi Múzeum felállítását. 1935-ben polgármesteri rendelet intézkedett arról, hogy hivatalosan létrejöjjön, megszülessen a város történetét bemutató múzeum. 1938-ban Kispest város munkatervében, 1940-től költségvetésében is szerepelt a múzeum létrehozása. 1943-ban megindult a gyűjtőmunka, a

fennmaradt leltárkönyv tanúsága szerint 720 tételt regisztráltak.

Ezek a törekvések nem múltak el nyomtalanul: 1958 óta hivatalos működési engedéllyel van jelen a kerületben a helytörténeti gyűjtemény. Az itt dolgozó munkatársak tudatos munkájának eredményeként jelentős tárgyi és dokumentum anyaggal rendelkező intézménnyé vált. A változó világhoz igazodva igyekszik a jelent és az eltűnő világ relikviáit megmenteni, megőrizni és feldolgozni az utókor számára.

Sürgető feladat az egykori ipari vállalatok történetének megismertetése. A gyűjtőmunka középpontjába a kerület életét egykor meghatározó, azóta megszűnt ipari üzemek anyagának felkutatása, megőrzése került: többek között az egykori Porce-

...állandó kiállításából (Fotók: KHGY)

lán- Kőedény- és Kályhagyár, azaz a Gránit történetére vonatkozó dokumentum és tárgyi anyagunk kiemelt jelentőséggel bír, hiszen a Gránitgyár a magyar kerámia- és porcelángyártás történetében is meghatározó volt.

Arra törekszünk, hogy tovább vigyük a hatvan év óta rendületlenül folyó munkát, egyre ismertebbek legyünk, és minőségileg szolgáljuk a tudományt, az ismeretterjesztést és a közösséget, melyben működünk.

Siklós Zsuzsa

Zugliget közlekedéstörténete

Omnibusztól az autóbuszjáratig

A Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum közös szervezésében Az omnibuszok világától a 291-es buszig – Zugliget közlekedéstörténete címmel június 5-én helytörténeti tárlatot nyitottak meg a helytörténeti gyűjtemény kiállítótermében, a zugligeti Lóvasút Kulturális Rendezvény Központban.

A néhai lóvasúti végállomás nemrég felújított műemléki épülete autentikus helyszínt adott kiállításuk számára, melyen Pokorni Zoltán, a Hegyvidék polgár-

mestere köszöntötte a megjelenteket. Kiállításuk létrehozásáért köszönetét fejezte ki Merczi Miklósnak, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum Muzeológiai Főosztálya vezetőjének és megemlítette Salamin András nevét is, aki a budai hegyvidéki közlekedéstörténetről írt könyvet.

Tárlatukat megnyitva Vitézy Dávid, a Magyar Műszaki és Közlekedési Múzeum főigazgatója hangsúlyozta, hogy ami Pestnek az Andrassy út, az Budának a Zugligeti út volt. Röviden ismertette a zugligeti közössé-

Pokorni Zoltán polgármester köszönti a megnyitó résztvevőit – jobbra Balázs Attila gyűjteményvezető és Vitézy Dávid főigazgató

gi közlekedés történetét, közben kitért arra, hogy amikor a fővárosi tanács 1977-ben megszüntette a zugligeti 58-as villamosjáratot, akkor a lakosoknak szovjet trolibuszokkal történő helyettesítését ígérték. Ami később persze elmaradt.

A szeptember 30-ig látogatható időszaki kiállítás gerincét esztétikusan kivitelezett táblók sora alkotja, melyeken található archív fotók közül sok most először került bemutatásra. Térképek, jár-

műmodellek és muzeális tárgyak egészítik ki a harmonikusan elhelyezett táblók hatását.

A 19. században omnibuszsal, majd lóvasúttal lehetett a Zugliget kedvelt kiránduló helyeire eljutni. A millenniumnak köszönhetően is a századfordulón villamos közlekedés váltotta fel a lóvasutat. Háromnegyed évszázad múltán a villamos közlekedést trolibuszsal tervezték felváltani. Ez azonban anyagi okok miatt elmaradt, és napjainkban is a kezdetben ideiglenesnek tekintett autóbuszjáratlall lehet ide utazni.

G.T.

Az 58-as villamosjárat történetét bemutató táblók

Budapest I. kerületében 1984-től klubszerű formában működött a Lánchíd Kör. A rendszerváltoztatás után egyesületi keretek között folytatta tevékenységét, kapcsolattartó alelnöke Práimajer Mária. Január végén Julianus megemlékezést tartottak – hagyományaikat követve. Az Iskola utcai Jókai Anna Szalonban Szabados György történész, székesfehérvári múzeumigazgató előadását hallgatták „Szkítia három tartománya” – a magyar-magyar kapcsolattartás Árpád-kori fejezetéről címmel. Februárban

Várnegyedi egyesületek

Vass Előd történész, ny. levéltáros a Budavári Művelődési Házban Julianus barától szóló előadásával várták az érdeklődőket, majd február utolsó napján Bakonybélbe szerveztek látogatást a Budavári Általános Iskola tanulóinak. Április 24-én – ez is évről-évre visszatérő történet – a Schulek-lépcsőnél, a budavári Szent György-szobornál koszorúztak. Június 20-án Arany János és Szent László címmel Szörényi László irodalom-

történész, az MTA Irodalomtudományi Intézetének ny. igazgatója előadására a Jókai Anna Szalonban várták az érdeklődőket.

A Várbarátok Köre is régen, 1966-ban kezdte meg szintén klubszerű formában életét, kapcsolattartó elnöke dr. Buzinkay Géza, a Budapesti Történeti Múzeum ny. igazgatója. Márciusban Hergár Jenőné Stróbl Krisztina és Stróbl Mátyás A Stróbl család és a Vár című előadására a Házasságkötő Te-

remben szerveztek előadást. Áprilisban már a Jókai Anna Szalonban Katona Ágnes és Osskó Judit közreműködésével Apponyi Geraldine albán királyné címmel könyv- és portréfilm bemutatásra hívták a budaváriakat. A Házasságkötő Terembe májusban Géra Eleonóra előadását (A modern pesti úrinő a két világháború között) hirdették meg. Június 11-én a Budavári Önkormányzat Úri utcai dísztermében Mátyás király pesti vadászkastélyáról Buza Péter újságíró tartott számukra előadást.

Krisztus sírbatételét ábrázoló márvány dombormű a templom külső falán – Ligeti Miklós műve

A felső külvárosnak nevezett településrész a 1730-as években kezdett benépesülni. 1777-ben Terézvárosnak nevezték el, ekkor még a mai Erzsébetváros területét is magába foglalta. Batthyány József hercegprímás ebben az évben plébániát létesített, melynek első, ideiglenes fatemplomát 1781-ben szentelték fel a Szentlélek tiszteltére. Kápolna céljára Scopek Ferencné majorságának egyik faépületét adta át, amelyhez saját költségén még lakást is építtetett a plébános számára.

A kápolna azonban hamarosan kicsinek bizonyult, az új templom 1801 és 1811 között készült el több pályázó közül Kasselik Fidél terveit elfogadva. Alapítványi tőkéből, a hívek adományaiból, ingyen végzett munkából és a városi kőbányából ajándékba kapott kőanyagból emelték.

Az alapkövet 1803. augusztus 14-én tették le, 1809. december 2-án a még nem teljesen elkészült templomot megáldották a kis fa-

Terézvárosiaknak épült

Avilai Nagy Szent Teréz Plébániatemplom

templom utódjaként szintén a Szentlélek tiszteltére. 1822-ben Rudnay Sándor hercegprímás rendeletére Terézváros templomának védőszentje Avilai Szent Teréz lett. A belső kialakítása 1824–1831 között Pollack Mihály terve alapján történt.

Az 1838-as nagy árvíz a berendezési tárgyakat kisebb mértékben megrongálta. A Szeplőtelen Fogantatás dogmájának kihirdetése után (1854) a templom főbejáratánál lévő kápolnát

Szent Antal szobra az előcsarnokban áll

Szűzanya kápolnájává alakították. 1871-ben Ybl Miklós tervei szerint vörösréz toronysisak készült, majd egy jó évtized múlva (1885) Barcza Elek tervei alapján az épületet elsősorban külsejét egységesen neobarokk stílusban alakították át. Ami-

kor 1894-ben Kossuth Lajos felesége és leánya holttestét hazaszállították, utóbbiakat itt ravatalozták fel, innen vitték őket a Kerepesi temetőbe, mely esemény az 1848-as eszmék melletti kiállítás demonstrációjává vált.

Szabadon álló, középtornyos, barokk és klasszicista stílusjegyeket mutató templom, főhomlokzatának díszítő elemei copf stílusúak. A toronytestet körfolyosó övezi, melyet a tűzország helyéül szántak. 1811-ben a homlokzaton elhelyezték Szent Teréz kőbányai mészkőből készült szobrát, melyet Dunaiszky Lőrinc szobrászművész készített. A főkapu melletti, Krisztus sírba tételét ábrázoló márvány dombormű Ligeti Miklós műve, 1929-ben helyezték a templom főhomlokzatára. A kapu jobb oldalán 1904-ben állított missziós feszület áll. A Barcza-féle átalakítás során a homlokzatokra új kapuzatok kerültek. A Király utcai falára az ablak alá díszes keretben Mária domborművet helyeztek.

A négy oltárt Pollack Mihály készítette. 1828-ra elkészült a monumentális főoltár, a templom védőszentje, Szent Teréz extázisát ábrázoló oltárképpel, mely Schöfft József alkotása. A főoltár falában korabeli német feliratú tábla mutatja meddig árasztotta el az 1838-as nagy árvíz az épületet. A

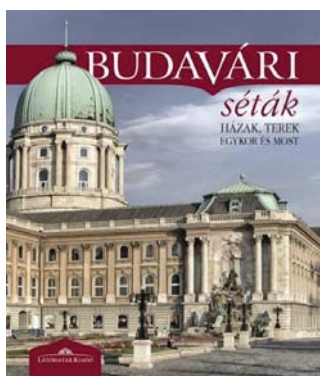
A templom barokk és klasszicista jegyeket hordoz (Fotók: Rosch Gábor)

szentélyt a hajótól elválasztó diadalív jobb oldalán 2008 óta Avilai Szent Teréz Spanyolországban, fából készült festett szobra áll.

A padokat Leopold Antal asztalos készítette 1816-ban, 2009-ben (a templom megáldásának 200. évfordulóján) kerültek felújításra. Négy színes ablakán Szent József, Szent Mihály, Pádúai Szent Antal és Alexandriai Szent Katalin jelenik meg.

(Kivonatunk a Budapesti Városvédő Egyesület 2016-ban kiadott Budapest templomai VI. kerület című könyvében közölt ismertetésből készült – utóbbit Fabó Beáta küldte meg nekünk.)

Mayerné Lendvária Mária

Budavári séták

Házak, terek egykor és most

A Várnegyed és a budavári néhai királyi palota épületegyüttese nélkül fővárosunk el sem képzelhető. Ezek ismertetését vállalta fel a Látóhatár Kiadó gondo-

zásában megjelent, és stílusosan a budavári önkormányzat épületének aulájában november 28-án ismertett Budavári séták című, Házak, terek egykor és

most alcímű kötet. Könyvbemutatóján a kerület polgármestere, Nagy Gábor Tamás hangsúlyozta, hogy a budai Vár a magyaroknak többet jelent egy helynél, de 2010-ig fejlesztését, átlagmegóvását méltánytalanul mellőzték.

➡ A budavári középületek, közterek, templomok, szobrok gazdag történelmi múltját, jelenét és néhol jövőjét is sorra vevő, archív és mai fotókkal gazdagon illusztrált, esztétikus tipográfiájú kötet ismert és kevésbé ismert budavári helyszínek világába vezet el minket, érdekes eseményeket, jelentős személyeket, helyi anekdotákat egyaránt fel-

villantva. Egy-egy archív képnél a sajnálat érzése is mocoroghat bennünk, amikor a második világháborúban megsérült és a szovjet megszállás alatt lebontott épületekkel szembesülünk.

Szerkesztője, *Halász Csilla*, e kötetben a királyi palotától a Lánchíd alagútjáig kalauzol el minket, könyvének bemutatóján viszont a Bécsi kaputól a királyi palo-

taig vezető virtuális sétára „vezetett”.

39 budavári helyszín 128 oldalon, matt műnyomó papíron, négy színnyomással, nyolc ismert szakember és a mai fotókat készítő fotóművész munkája – tömören így is ismertethető lenne. Itt azonban a részletek is fontosak: Szaklektora is volt, *Bencze Zoltán*, a Budapesti Történelmi Múzeum középko-

ri osztályának régésze. Kötetük végén a benne szereplő épületeket, szobrokat külön térképükön azonosíthatjuk. Irodalomjegyzéket is bön-gészhetünk, és korrekten megadták a közölt archív képek forrásait. Bemutatóján gondos szerkesztésű, szakmailag is hiteles, mintavértékű könyv születésének lehettünk tanúi.

gáti

Fehér, egyemeletes épület áll a lipótvárosi Szabadság tér 3. szám alatt, ahol 1846-ban Teleki Blanka berendezte iskoláját. Az Újépület déli oldalánál régen Farkas Dávid fakereskedése működött. Helyére 1818-ban házat emelt, ami 1842-ben leégett. Hild József (1789–1867), a kor legismertebb építész-e építette újjá a földszintes házat, amit 1867-ben emelettel bővített Limburszky József építőmester.

Széki gróf Teleki Blanka erdélyi főnemesi családban született 1806. július 5-én Kővárhosszúfalun. Apja Teleki Imre, anyja Brunszvik Karolina, az első magyarországi kisdédóvók megalapítójának, a martonvásári Brunszvik Teréznek a testvére volt. Nagynénje mindig elvitte magával európai utazásaira. „Azt akarom, hogy önálló ember légy.” Blanka is a nőnevelést választotta hivatásául.

Még fiatalon Münchenben festészetet, Budán Ferenczy Istvánnál szobrászatot, Barabás Miklóstól rajzot, de nyelveket és zenét is tanult. Jelmondata volt: Mindent másokért, semmit sem magamért. Szózat a főrendi nők nevelése ügyében cikkét még 1845-ben Teréz hatására írta. A magyar nyelvű in-

Teleki Blanka és iskolája

Emléktáblája a Szabadság téren van

tézetét létrehozta, de csak 1847 őszétől működött, a következő évben már 14 leány tanult. 8–12 éves főúri

oktatással magyarul tanítottak. Teleki Blanka pedagógiai szakíró, az Életképekben megjelent cikkében a sza-

Teleki Blanka iskolája az akkor még földszintes épületben működött – Szabadság tér 3. (Fotó: szerző felvétele)

leányokkal foglalkoztak, hazafias szellemben nevelték őket. Iskoláját anyai örökségéből biztosította.

A reformkor legjobb tanárait szerződtette, így a népszerű Vasvári Pált (1826–1849) a filozófia történelem, Hanák Jánost természetrajz oktatására. Leövey Klára újságíró és nevelőnő volt. Ez az iskola számított az ország első olyan középfokú leányiskolájának, ahol szakszerű

badság, egyenlőség, testvériség három eszméjéből kiindulva szolt a nők emancipációjáról.

Sajnos az 1848-as események miatt év végén az intézetet kénytelen volt bezárni. A tanárok a honvédseregbe jelentkeztek. A kormányt követve Debrecenbe, végül Szegedre menekültek. A szabadságharc bukása után forradalmárokat bűjtött. Kapcsolatban maradt Vasvári

Pállal, akinek Rákóczi szabadsapatát anyagilag is támogatotta. Végül családja birtokára Pálfalvára utazott. Levelezéseit azonban a bécsi udvar elfogta (mivel kapcsolatot tartott a párizsi magyar emigrációval), és börtönbe zárták. Két évig Nagyváradon és a pesti Újépületben tartották fogva, és 1853-ban itt hirdették ki a haditörvénszék ítéletét, ami tízévi várfogságra ítélte. Kufstein, Olmütz, Ljubljana várában raboskodott. 1857. május 11-én szabadult, de többé nem tért vissza, Párizsban élt Emma nővérénél. Sajnos egészsége megromlott, és 1862. október 23-án meghalt. Sírjánál Irinyi Dániel mondott gyászbeszédet. 2006-ban a Párizsi Magyar Intézet is emléktáblát helyezett el a Vaugiard utca 37. számú ház homlokzatán, ahol Emmával laktak. A magyar történelem híres nőalakjának hamvait a Montparnasse-i temetőből hozták vissza, és 2008. október 6-án temették újra Martonvásáron.

Emléktábláját a Szabadság tér 3. számú ház falán helyezték el 2012-ben Teleki Blanka halálának 150. évfordulóján. Az épület ma a Katolikus Táborig Püspökség központja.

Horváth Péterné

Kétezer év emlékei

Belvárosi

Nagyboldogasszony Főplébánia-templom

Az egykori Erzsébet híd építésének a régi Belváros egy része áldozatul esett. Tervezői azonban már ekkor is kulturális örökségünk védendő részének tekintették Budapest legrégebbi templomát, a belvárosi templomot, és a híd nyomvonalával kikerülték. A templom építései története ismert, és többször is restaurálták. Nyolc éve nagy meglepetés volt egy Anjou-kori Szűz Mária freskó feltárása a szentély mögötti falfülkében. A 2014–2015 közötti régészeti ásatások után kialakították altemplomát, és azt látogathatóvá is tették. Itt jól követhetően mutatják be az egymást követő korok építészeti emlékeit.

A templom területe igazolatan mintegy kétezer éve la-

kott hely. A Krisztus utáni (Kr. u.) 2. és 6. század között létező római erődítmény, a Contra Aquincum délkeleti falához közel építették az első, Árpád-kori román stílusú templomot. Az utolsó régészeti ásatás során a mai templom belső terében római kori és középkori leleteket tártak fel, sekrestyéje padlója alatt 11. századi temetkezésekre bukkantak.

Az 1083-ban szentté avatott velencei származású Gellért püspököt a napjainkban nevét viselő hegyről a pogány hit követői 1046-ban ledobták, keresztény hívei testét ebben a templomban temették el. Pár év múltán Csanádra, majd később a Velence melletti Murano szigetére szállították, illetve temették el a vértanúhalált

Contra Aquincum erődítményének számítógépes rekonstrukciója – ráhelyezve a Belvárosi plébánia-templomra és környezetére (Fotó: www.virtualrekonstrukcion.com – Németh Ádám)

halt főpapot. A szent sarokcsontját a velencei pátriárka 2002-ben a Belvárosi plébánia-templomnak adományozta, és azt megtekinthe-

tően egy muranoi üveg erekletartóba téve az épület főhajójában lévő oltárba építették be.

g.t.

Klauzál Napok Tétényben

A Klauzál Gábor Társaság 13. alkalommal rendezte meg a Klauzál Napok Tétényben címmel hagyományos rendezvénysorozatát. A négy helyszínen (Klauzál Ház, Klauzál-villa, Nagytétényi Kastélymúzeum, Szent Mihály kápolna) futó rendezvények idén Klauzál Gábornak az 1843/44. évi országgyűlésen a magyar nyelv ügyében tett küzdelmeiről és az 1848-ban alakult Batthyány-kormányról emlékeztek meg. Helytörténeti vetélkedő 10–14 éves diákoknak, megemlékezések és koszorúzások, tudományos szintű előadások várták a Klauzál Nap rendezvényein résztvevőket, a szervező egyesülettől már megszokott magas színvonalon.

Ybl Miklós és az építészek

Hagyományaihoz híven az Ybl Egyesület az I. kerületi Ybl-szobornál április 7-én tartotta meg Ybl Miklós és a Magyar Építészek, Építőmeszterek Ünnepét.

A meghitt hangulatú rendezvényen Gódor Csaba, a Lechner Tudásközpont új vezérigazgatója köszöntötte a megjelenteket: Ybl Miklós egyetlen fennmaradt mon-

Az Ybl tervezte, a firenzei reneszánsz stílusjegyet viselő Várkert Kiosk Budai Kreatív Ház néven kapott új funkciót

dásával – „Amíg megmagyarázom, addig megcsinálom” – melyet Ney Béla Vasárnap

Újságban közölt cikke őrzött meg nekünk 1879-ből, szeretnék rögtön rávilágítani arra, milyen is volt ő. Ha megkérnénk az utca emberét, hogy nevezze meg az első építész, aki az eszébe jut, nagy valószínűséggel Ybl Miklós vezetné a listát. Jó eséllyel ő az, akit műveltségtől és életkortól függetlenül a legtöbben ismernek. Nyilván nem véletlen, hogy ez így

alakult... Díjátadás, koncertek, a Várkert Kiosk bemutatása és egyéb programok várták a borongós idő ellenére szép számmal megjelenteket.

Megjegyzendő, hogy az újjászületett kiosk Ybl Budai Kreatív Ház néven kulturális találkozóponként találta meg helyét a budapestiek életében (lásd: www.budai-kreativhaz.hu).

Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történeti Múzeum

Kiadja a Budapesti Honismereti Társaság:
1043 Budapest, Berda József u. 48.
tel.: 370-0652, e-mail: info@bpht.hu

internetes változat: www.bpht.hu

Felelős szerkesztő: Gábor Tibor

Szerkesztőbizottság: Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor Tibor, Sipos András

Belföldi előfizetési díja 760 Ft/év. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt. Postacím: 1900 Budapest. Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hirlapot kézbesítőknél, www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon a 06-1-767-8262 számon, levélben a MP Zrt. 1900 Budapest címen. Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), postán: 1900 Budapest, telefonon: 06-1-767-8262 és e-mail-en: hirlapelofizetes@posta.hu. Budapest Főváros I. kerület, Budavári Önkormányzat, V. kerület, Belváros-Lipótváros Önkormányzata, VI. kerület, Terézváros Önkormányzata, XIX. kerület, Kispeszt Önkormányzata és a „Budapest Bank Budapestért” Alapítvány támogatásával készült lapunk.

Nyomda: Printworks Nyomda Kft. • ISSN 1418-4273